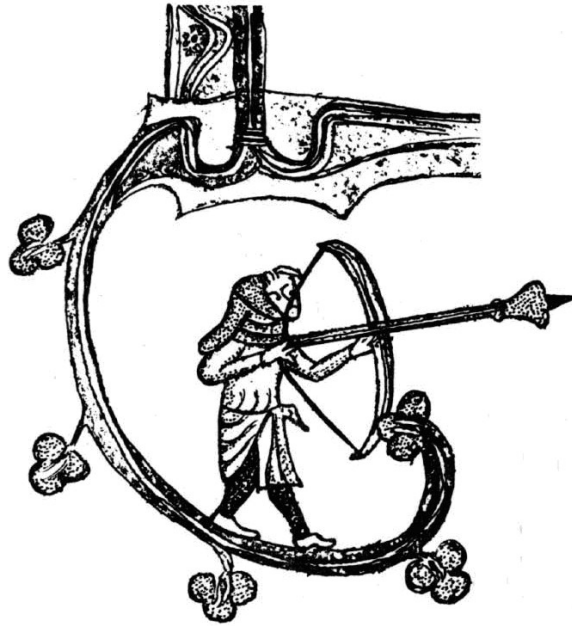

ΒΥΣΣΑΕ

ΓΛΩΣΣΑΙ

II / 2006

Glossa-info II – 2006

Glossa ry. on 1996 perustettu keskiajan opinto- ja tutkimusyhdistys. Yhdistyksen tarkoituksena on edistää keskiajantutkimuksen piirissä toimivien tutkijoiden ja opiskelijoiden yhteisiä etuja, lisätä itäisen ja läntisen Euroopan keskiaikaisen kulttuurintutkimuksen yhteistyötä, välittää keskiaikatietoisuutta yli tieteiden rajojen sekä kehittää alan tutkimusta ja opetusta Suomessa. Glossa järjestää esitelmä- ja seminaaritilaisuuksia, retkiä sekä antaa lausuntoja toimialaansa liittyvissä kysymyksissä. Toimimme aktiivisessa yhteistyössä mm. Historiallisen yhdistyksen ja Bysantin tutkimuksen seuran kanssa. Tällä hetkellä jäseninä on yli 100 tutkijaa ja opiskelijaa keskiajantutkimuksen eri aloilta.

Uusia jäseniä pyydetään ottamaan yhteyttä yhdistyksen sihteeriin Ossi Kokkoseen
ossi.kokkonen@helsinki.fi

Yhdistyksen jäsenmaksu:

Jäsenmaksu 10 e
Perustutkinto-opiskelijat 8 e
Perhemaksu 13 e
Tilinumero: Nordea 200118 – 182589

Lisäksi tiedotamme toiminnastamme sähköpostilistallamme **glossa-list@helsinki.fi**, jolle voit liittyä lähettämällä viestin “subscribe glossa-list” osoitteeseen *majordomo@helsinki.fi*.
Hallituksen tavoitat osoitteesta: *glossa-ry@helsinki.fi*

Glossan kotisivu: www.helsinki.fi/historia/glossa/glossa.html

Glossae 2 – 2006

Glossae-lehden julkaisee
Keskiajantutkimuksen seura Glossa ry.
Lehti ilmestyy neljästi vuodessa.
Materiaali seuraavaa numeroa varten
pyydetään lähettämään viim. 15.8.2006 Tuija
Ainoselle, tuija.ainonen@chass.utoronto.ca.

Perustettu vuonna 1998, 9. vuosikerta.
Toimitus ja taitto: Tuija Aiononen
Määrä: 200 kpl
Helsinki, Yliopistopaino 2006
ISSN 1455-9153

Päätoimittajan pöydältä

Jäsenistön aktivointi osallistumaan, ja tulevien sekä menneiden tapahtumien tiedottaminen tulee säilymään toimituksen ohjenuorana. Tavoitteena on esitellä suomalaista toimintaa keskiajan tiimoilta sekä kotimaassa että ulkomailla. Tarkoitukseni on välittää lukijoillemme kuvaa siitä ketä me olemme, mitä me teemme ja missä me vaikutamme. Tämän kaiken onnistumiseen tarvitsen jäsenistön apua – kirjoittakaa, ilmoittakaa, esitelkää, kommentoikaa.

Tuija Aiononen
Glossaen päätoimittaja 2006

Puheenjohtajan terveiset

Kevätterveiset!

Glossan keväässä on jo herkuteltu muun muassa Maiju Lehmijoki-Gardnerin "Syömissen teologiaa" -esitelmän parissa. Konkreettisemmin aterian merkeissä kokoonnutaan toukokuussa keskiaikaisen ruoan valmistamisen ja maistelun merkeissä - lisätietoja toisaalla lehdessä.

Lisää hengen muonaa on luvassa syksyllä, Jyväskylän Dies Medievalessa. Tieteellinen ohjelma näyttää hyvältä. Dieksen yhteydessä myös Glossa ry. juhlistaa kymmenvuotista taivaltaan. Syyspuolella on kuukausitapaamisissa luvassa teemoittaisia esityksiä, työnimenä "Monta tietä pyhimysten tutkimukseen". Pysykää kanavalla!

Vårhälsningar!

Glossa rf:s år fortsätter med smakliga möten: kolla information om månadmötet i denna tidskrift! Nästa höst får vi njuta av Dies Medievaless, Jyväskylä. Det vetenskapliga programmet ser bra ut! Glossa rf. kommer också att ordna lite festligheter i Dies Medievaless, föreningen är ju redan 10-årig. Delta gärna i våra aktiviteter!

Parhain terveisin,
Med vänliga hälsningar,

Anu Lahtinen
Puheenjohtaja 2006 / Ordförande 2006

MIRATOR

<http://www.cc.jyu.fi/mirator>

Tieteessä tapahtuu

Uusimmat väitökset:

25.3. : Derek Fewster, Helsingin yliopisto, Historian laitos: *Visions of Past Glory. Nationalism and the Construction of Early Finnish History*. Vastaväittäjä: Hannu Salmi (Turun yliopisto) ; kustos professori Henrik Meinander (Helsingin yliopisto). Ks. lehdesämme oleva tarkempi esittely.

1.4. : Pauli Sivonen, Jyväskylän yliopisto: *Being a Roman Magistrate. Office-holding and Roman Identity in Late Antique Gaul*. Vastaväittäjä: dosentti Antti Arjava (Helsingin yliopisto); kustos: professori Seppo Zetterberg (Jyväskylän yliopisto). Väitöskirja on julkaistu Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran sarjassa *Studia Historica* 101. Helsinki 2006. 178 s.

Väitökirja verkossa:

Åbo Akademi on avannut omia väitöskirjojaan julkaisevan verkkopalvelun osoitteeseen <http://www.doria.fi/abodiss/> . Palvelu sisältää väitöskirjoja vuodesta 2003 lähtien. Glossaen lukijoita voi kiinnostaa seuraava julkaisu:

Tuija Tuhkanen, *"In memoriam sui et suorum posuit": lahjoittajien muistokuvat Suomen kirkoissa 1400-luvulta 1700-luvun lopulle*. (Humanistiska fakulteten, Konstvetenskap, 2005).

Pro gradu verkossa:

Seuraava Helsingin yliopistossa hyväksytty pro gradu -työ on nyt luettavissa E-thesis-palvelun verkkosivuilla <http://ethesis.helsinki.fi/julkaisut/hum/uskon/pg/aarnipuu/> :

Tiia Aarnipuu, *Ei ole miestä eikä naista. Queer-luenta keskiajan Euroopassa tunnettuja ristiinpukeutuvia pyhimyksiä kuvaavista teksteistä*. (humanistinen tiedekunta, uskontotieteen laitos, marraskuu 2005)

VÄITÖSKIRJAN ESITTELY:

Kansallisten muinaisuuskuvien terävä analyysi

Derek Fewster: *Visions of Past Glory. Nationalism and the Construction of Early Finnish History*. *Studia Fennica Historica* 11. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Tampere 2006. 555 s.

Derek Fewster väitteli 25.3. Helsingin yliopiston humanistisessa tiedekunnassa aiheesta, jonka merkitystä ja kiinnostavuutta ei voi vähätellä. Väitöstutkimus on perinpohjainen syväluotaus Suomen muinaisuutta koskevan kuvaston kerrostumiin fennomaanisessa nationalismissa 1800-luvulta vuoteen 1945 saakka. Vaikka suomalaisen nationalismin historiaa on tutkittu paljonkin, eivät poliittisen nationalismin ja muinaisuuskuvien kudokset ole aiemmin olleet systemaattisen tutkimuksen kohteena.

Tutkimuksen keskeisiä kysymyksiä on, millaisia merkityksiä varhaiskeskiajan ”suomalaisuudelle” annettiin nationalistisessa kuvastossa ja millä tavoin tätä kuvastoa levitettiin 1800-luvun lopun ja 1900-luvun alun suomalaisille? Teoreettisen innoituksensa tutkimus ammentaa viime vuosikymmenten kansainvälisestä nationalismikeskustelusta, jonka avainkäsitteitä ovat mm. Eric Hobsbawmin ”*invention of tradition*” ja Benedict Andersonin ”*imagined communities*”.

Fennomaanien kansallinen projekti loi 1800-luvulla tarpeen konstruoida suomalaisille kansallista yhtenäisyyttä ja valtiollista olemassaoloa mahdollisimman kauas menneisyyteen –ruotsalaisten saapumista edeltävään aikaan. Tässä prosessissa syntyi joukko Suomen muinaisuutta koskevia topoksia, joiden jälkivaikutus ulottuu nykyaikaan asti. Kansallisen medievalismin kultakauden Fewster ajoittaa vuosiin 1890–1918, jolloin varhaishistoriaa käsittelevän kuvaston levittäminen suomalaisten keskuuteen oli intensiivisimmillään.

Fewsterin mukaan muinaissuomalaisuuden yksi keskeisimpiä ikoneja oli patalakkipäisen jousimiehen hahmo, joka palautuu italialaisen Giuseppe Acerbin matkakuvaukseen vuosilta 1799–1800. Kansallisessa kuvastossa patalakista kehittyi muinaissuomalaisten riippumattomuuden ja ajattoman tosisuomalaisuuden symboli. Myöhemmin 1930-luvulla patalakki muuntui suomalaisen partioliikkeen tunnukseksi. Saman ajan ilmiö olivat historialliset seikkailuromaanit, joissa kerrottiin tarinoita patalakkipäisten muinaissuomalaisten suurista meritaisteluista.

Väitöskirjassa on taitavasti punottu yhteen tutkittavan ajanjakson akateemisten intressien, kansanvalistuksen ja kulttuurin eri osa-alueiden tarkastelu. Tällä tavoin tutkimus laajenee monivivahteiseksi 1800-luvun lopun ja 1900-luvun alun historiakulttuurin (*Geschichtskultur*) analyysiksi. Tutkimusotteen moniulotteisuutta kuvaa, että työn lähdeaineisto ulottuu koulukirjoista postikortteihin, painokuvaan, satiirijulkaisuihin, historiallisiin romaaneihin sekä teatteri- ja oopperaesityksiin.

Ensimmäisen maailmansodan päättyessä oli saatu valmiiksi kansallinen projekti, jossa muinaisuuden kuva ja oman ajan tarpeissa määritelty suomalaisuus punottiin toisiinsa. Vuoden 1918 jälkeisen nationalismin tulkinnassa Fewsterin apuna on Michael Billigin teoria nationalismiin banalisoitumisesta. Itsenäistyneessä Suomessa muinaisuuden glorifiointi sai vahvasti militaristisen sävyn. Rärkeimmillään muinaisuuden militarisointi oli esillä suojeluskuntien Hakkapeliitta-lehdessä. Aarno Karimon suomalaisten sankaritarinoiden kokoelma *Kumpujen yöstä* (1929–32) ja muinaissuomalaisten fiktiivisiä sotaretkiä kuvaavat seikkailuromaanit ilmensivät samaa 1920- ja 1930-lukujen tendenssiä. Myös ajan akateemisessa tutkimuksessa oltiin kiinnostuneita varhaisten suomalaisten sodankäynnistä.

Tutkimus osoittaa, että Suomen muinaisuutta glorifioivalla kuvastolla oli fennomaanisen nationalismin perusrakenteissa merkittävämpi sija kuin tähän asti on ymmärretty. Kokonaisuudessaan teos on mittava lukupaketti, joka palkitsee lukijansa erilaisten älyllisten virikkeiden ryöpyllä. Tutkimukseen kuuluu laaja (yli 100 sivua käsittävä) liiteosa, jonka luetteloiden avulla voi seurata medievalismin eri ilmausten leviämistä mm. pilalehdissä, näytelmissä ja oopperaesityksissä vuoteen 1945 saakka.

Fewsterin väitöskirja muistuttaa siitä, että historiallisen tutkimuksen suhde aikansa poliittiseen ja yhteiskunnalliseen kulttuuriin on hyvin monisäikeinen ilmiö. Siten teos herättää pohtimaan myös oman aikamme keskiaikakuvien kulttuurista kontekstia. On

kaikin puolin ilahduttavaa, että tieteellinen keskustelu suomalaisen medieevalismin muodoista on alkanut vilkastua.

Vesa-Matti Ovaska, Helsingin yliopisto, Historian laitos

Keskiaika keskellämme, viimeaikaisia uutisotsikoita

Äänestä Surkein Suomalainen

Helsingin yliopiston valtiotieteellisen tiedekunnan opiskelijoiden toimittama Tutkainlehti järjestää äänestyksen surkeimmasta suomalaisesta. Ehdokkaiden joukosta löytyy yksi keskiaikaakin edustava kansalainen: talonpoika ja piispantappaja Lalli. Perusteiksi tarjotaan seuraavaa:

“Kuuluisa murhamies, joka suutuspäissään surmasi Piispa Henrikin Köyliönjärven jäällä. Lallia on jälkeempäin romantisoitu suomalaisten talonpoikien puolustajaksi. Oikeastaan hän ei ole muuta kuin esikuva väkivaltaiselle suomalaismiehelle, jolla on ongelmia vaimonsa ja vihanhallinnan kanssa. “Lalli on varmasti kautta aikain kirotuin suomalainen. Hän oli oikea oman aikansa Matti Nykänen”, Pyhän Henrikin legendaa tutkinut, Helsingin yliopiston historian laitoksen professori Tuomas Heikkilä rinnastaa.”

Jäämme jännityksellä odottamaan kuinka hän pärjää seuraavassa joukossa:

1. Urho Kekkonen, presidentti
2. Lalli, talonpoika
3. Pehr Evind Svinhufvud, presidentti
4. Otto Wille Kuusinen, Terijoen hallituksen pääministeri
5. Aleksandra Gripenberg, kansanedustaja ja kirjailija
6. Georg Magnus Sprengtporten, kenraalikuvernööri
7. Carl Gustaf Emil Mannerheim, marsalkka ja presidentti
8. Yrjö Leino, sisäministeri
9. Vihtori Kosola, oikeistoradikaali
10. Oma ehdokkaasi

Lisätietoja osoitteesta: <http://www.valt.helsinki.fi/blogs/tutkain/post65.htm>

Tukholman Riddarfjärdenistä löytyi keskiaikainen hylky

Keskeltä Tukholmaa Riddarfjärdenistä löytyi 1300-luvun lopulta peräisin oleva laivanhylky. Hylky löytyi pohjakerrostumista yli 10 metrin syvyydestä junatunnelin rakennustöiden yhteydessä.

Koko uutinen kuvineen: <http://www.svenskhistoria.se/arkiv/804.html>

Euroopan sään vaihtelut 1000-vuoden ajalta selvitetään

Eurooppalaiset tiedemiehet tutkivat, millainen ilmasto Euroopassa on vallinnut kuluneen tuhannen vuoden aikana. Keskeisenä tavoitteena on selvittää, poikkeako viimeisen sadan vuoden ilmasto viimeisen tuhannen vuoden ilmastosta ja jos poikkeaa niin miten? Kyseessä on ensimmäinen kerta, kun Euroopan ilmasto tutkitaan tuhannen vuoden ajalta.

Vuoden alussa käynnistynyt tutkimus on Euroopan unionin kärkihanke ilmastonmuutostutkimuksen alalla. Unioni rahoittaa hanketta yhteensä 12,6 miljoonalla eurolla. Neljä vuotta kestävässä hankkeessa on mukana 39 yliopistoa tai tutkimuslaitosta 16 Euroopan maasta. Suomesta mukana ovat Metsäntutkimuslaitoksen Rovaniemen yksikkö, Helsingin yliopisto ja Oulun yliopisto.

Kuva menneestä ilmastosta rakentuu luotettavasti keräämällä ilmastotietoja lukuisista luonnon arkistoista, joita ovat järvien ja merien sedimenttikerrostumat, nilviäisten kuorilustot, jäätiköt, soiden turvekerrostumat sekä puiden vuosilustot ja pituuskasvut. Tietoja kootaan myös kirjallisista lähteistä kuten laivojen lokikirjoista, vanhoista ilmastomittauksista ja muista historiallisista lähteistä kuten kronikoista. Ilmastotietojen kerääminen mahdollisimman monista lähteistä eri puolilta Eurooppaa varmistaa tulosten luotettavuuden.

Lisätietoja: Erikoistutkija Risto Jalkanen, Metla/Rovaniemi, risto.jalkanen @ metla.fi
Millennium project: <http://geography.swan.ac.uk/millennium/>

Turun varhaisvaiheet verkossa

Nykyisen käsityksen mukaan Turku alettiin rakentaa Aurajoen itärannalle 1200-luvun lopussa. 1300-luvun ensimmäiset vuodet olivat voimakkaan kaupunkirakentamisen aikaa. Miltä Turku tuolloin näytti? Missä varhaisimmat kaupunkitontit sijaitsivat? Oliko paikalla asutusta jo ennen kaupunkia?

Turun maakuntamuseo aloitti 8.8.2005 kolmivuotisen arkeologisen kaivaushankkeen, jonka keskeisenä tavoitteena on selvittää kaupungin varhaisia vaiheita. Kaivausten kenttätyöt jatkuvat tänä kesänä.

Kaupungin iästä on esitetty vuosikymmenten aikana erilaisia tulkintoja, eikä kirjallisista lähteistä löydy sille kiistatonta ajankohtaa. Varhainen Turku tutkimushankkeen tavoitteena on selvittää kaupungin ikää, syntyhistoriaa ja varhaisia vaiheita arkeologisten kaivausten avulla. Sen ensimmäinen kenttätyövaihe alkoi syksyllä 2005 tuomiokirkon välittömässä läheisyydessä ja kaivaukset jatkuvat kesäkuussa 2006.

Hankkeen sivulta löytyy tietoja kaivausten etenemisestä, kuvia, löytöjä, karttoja sekä visailu. <http://www.varhainturku.info/>
Löydöt viikoittain: <http://www.varhainturku.info/loydot.asp?type=1&year=2005>

Keskiaikainen arvoteos Helsingin yliopiston kirjastoon

Sampo-konserni on tallettanut Helsingin yliopiston kirjastoon – Suomen kansalliskirjastoon neliosaisen teoksen *Biblia cum postillis Nicolai de Lyra*. Kyseessä on merkittävän keskiaikaisen teologin Nicolaus de Lyran (n. 1270/1275-1349) laatima laaja Raamatun kommentaari. Hänen näkemyksiään Raamatun tulkinnasta on pidetty mullistavina, niiden katsotaan myös pohjustaneen tietä luterilaiselle uskonpuhdistukselle.

Teoksen on painanut 1400-luvun tunnetuin saksalainen kirjanpainajamestari Anton Koberger. Hän julkaisi teoksesta kaikkiaan neljä painosta, jotka ovat keskenään lähes identtisiä. Kirjastoon talletetut niteet ovat kaikki eri painoksesta: osa I on vuoden 1485, osa II vuoden 1487, osa III vuoden 1493 ja osa IV vuoden 1497 painoksesta.

Teoksen osat II-IV ovat alkuperäissidoksessa: puukansien päälle on pingotettu sokkopainannalla koristettu ruskea nahka, sidos on tyypillinen Kobergerin kirjapainon tuotteille. Taidokkain alkukirjaimin koristettu teossarja tarjoaa kiintoisia tutkimuskohteita mm. kirkko- ja kulttuurihistorialle.

Suomen ensimmäinen väitöskirja verkossa:

Seuraava Kuninkaallisen Turun akatemian väitöskirja on nyt saatavilla pdf-muodossa E-thesis-palvelun verkkosivuilla <http://ethesis.helsinki.fi/julkaisut/vanhat/vk/wexionius/>:

Mikael Wexionius (praeses) ja Enevaldus S. Pontanus (respondenti): *Discursus politicus de prudentia*. (Kuninkaallinen Turun akademia, filosofinen tiedekunta)

Väitöstilaisuus pidettiin 18. joulukuuta 1641 Turun akatemian suuressa auditoriossa. Väitös oli uuden yliopiston ensimmäinen, eli kyseessä on kaikkien aikojen ensimmäinen suomalainen väitöskirja. Lisäksi tämä akatemian kirjapainon vuoden 1642 puolella painama teos on (todennäköisesti) myös ensimmäinen Suomessa painettu kirja. "*Discursus politicus de prudentia*" on julkaistu vuonna 1983 Iiro Kajannon kääntämänä suomeksi nimellä "*Valtio-opillinen väitöskirja järkevyydestä*".

Ajan yleisen tavan mukaan teos on professorin eli tässä tapauksessa Michael Wexioniuksen (1608-1670, aateloituna Gyldenstolpe) kirjoittama. Teosta väitöstilaisuudessa puolustanut smoolantilainen ylioppilas Enevaldus Svenonius (1617-1688) tuli sittemmin professorinurallaan tunnetuksi yhtenä luterilaisen puhtasoppisuuden kiihkeimmistä puolustajista.

Lisätietoja väitöskirjojen ja Turun akatemian kirjapainon varhaisvaiheista on luettavissa mm. seuraavasta Yliopistopainon verkkosivuilla julkaistusta artikkelista: Jussi Nuorteva, *Turun akatemian kirjapaino tieteen ja opetuksen palveluksessa 1642-1827*. (<http://128.214.21.166/scripts/nph-yop.exe?cid=yliopistopaino&mid=170&sid=20081>)

National Geographicin papyrusdokumentti Juudaksesta ladattavissa verkosta

National Geographicin kohua herättänyt papyrusdokumentti on luettavissa lehden sivuilta osoitteessa: <http://www9.nationalgeographic.com/lostgospel/>

National Geographicin sivuilta voi ladata koko tekstin koptin kielellä tai sen englanninkielisen käännöksen PDF-dokumenttina. Teksti on nyt ilmestynyt myös suomeksi Juha Molarin kääntämänä. Sen voi ladata pdf-dokumenttina osoitteesta: <http://personal.inet.fi/business/molari/juudas.pdf>

Olaus Magnuksen Carta Marina zoomautuvana karttana

National Geographic on julkaissut Olaus Magnuksen *Carta Marinan* upeasti zoomautuvana verkkoversiona. Karttaa pääsee kätevästi suurentamaan ja pienentämään + ja – nappuloiden avulla. Kartasta on eri versioita, aluperin se on julkaistu vuonna 1539. Kartassa näkyy mm merihirviöitä ja hiihtäjiä Suomenlahdella.

<http://www7.nationalgeographic.com/ngm/0512/feature3/zoomify/index.html>

Keskiajan Saaristomeri

Keskiajan Saaristomeri-hankkeen tavoitteena on tuottaa pilottiluonteinen, kolmikielinen (suomi/ruotsi/englanti) multimediaesitys, joka kertoo Saaristomeren alueen historiasta ja kulttuurista keskiaikaan keskittyen. Multimedia esittää mm. 3D-mallinnoksin, miltä tietyt paikat ovat näyttäneet aikoinaan, miten maisema muuttuu lähestyttäessä nykyaikaa ja millaista kulttuurin ja historian kannalta merkittävää tietoa paikkoihin liittyy. Syntyvä pilottiluonteinen multimediaesitys Saaristomeren historiasta soveltuu veneilijöiden sekä matkailu- ja kulttuurialan toimijoiden käyttöön. Vapaasti käytettävissä oleva multimediaesitys palvelee myös paikallisten asukkaiden ja alueella matkailevien tarvetta saada tietoa alueen historiasta ja kulttuurista. Multimedia tulee sisältämään Muuritutkimus ky:n arkeologisissa tutkimuksissa hankittua tietoa, jota ei ole saatavilla esim. kirjatieona.

Lisätietoja: <http://keskiajansaaristomeri.turkuamk.fi/>

Haluatko koekäyttäjäksi?: <http://keskiajansaaristomeri.turkuamk.fi/koekayttaja.htm>

Artikkeli:

Military Prowess and Knightly Gentleness. Knightly Masculinity during the High and Late Middle Ages

Hanna Lindberg, Åbo Akademi

1. Introduction

To study gender has traditionally meant to study women, while the “real” history has been reserved for men. This view is clearly changing and critical studies on men and masculinities are an expanding field. Although the theoretical development has mainly happened in the field of sociology and is therefore most concerned with the modern world, there is no need to forget the Middle Ages.

Gender studies on men have not been concerned with what men did, but of how men were perceived and of how masculinity was constructed and depicted. To find a single medieval masculinity, however, would be an impossible generalization. Different periods and social categories had their own rules for what masculinity implied. It is obvious that for example the clergy had to construct a different masculinity than the peasants.

I have chosen to write about military masculinity in my essay. The knight in shining armour is one of the strongest symbols for the Middle Ages, and therefore also one of the most written about. The soldier has always been seen as a focus for masculine ideals, and the knight is the most obvious representation of medieval masculinities. Knighthood was an aristocratic masculine ideal, but it influenced many other social categories. Through reading romance novels or attending tournaments knightly masculinity was on display for the world to watch.

The age of chivalry is usually placed in the High and Late Middle Ages. My aim with the essay is to explore what constituted masculinity for the lay knights, and how the components of masculinity changed during the period. I will show that knightly masculinity was not only constructed through military acts, but through a wide range of components. The authors I refer to in the text have mainly used romance literature as their sources, so it is important to remember that what is called a knightly masculinity is only an ideal. Although we have no way of knowing how the knights actually acted in real life, ideals always affect the people it concerns, who in some way or other internalise them.

The chapters deal with different traits that together formed the knightly masculinity. There are certainly many more virtues attached to chivalry, but I feel that these are the ones most relevant for the formation of a knightly masculinity. To give the readers a clearer picture of how the medieval romances portrayed masculinity I have chosen to present small parts of *The Song of Roland* throughout my text.¹ The ballad that was written sometime in the latter part of the eleventh century, tells of the knight Roland who participates in Charlemagne’s campaign in France, but because of the betrayal by his stepfather he is killed in battle with the Muslims.

---

¹ I have chosen an English translation by W.S Merwin of the standardized French edition of the so-called Oxford version of the ballad. The Oxford version is the oldest of the six remaining versions and is named after the location where it is kept.

2. Violence and Chivalry

*Roland is bold, and Oliver is wise. Both of them are renowned for their bravery. When they are armed and mounted no fear of death ever made them shrink from a battle. They are men of worth, these counts and they speak proud words.*²

What then constituted a knight and who was allowed to become one? A knight had to be of aristocratic descent on the father's side, trained throughout his childhood and youth and usually dubbed at the age of 21. The typical knight depicted in didactic and romance literature was between the ages of 21 and 25, after which he was expected to marry and continue his noble lineage.³ Although the original meaning of the word knight, or the French chevalier, was mounted soldier it later came to mean one who followed the rules and regulations of chivalry.⁴

The word chivalry is not easy to describe and its meanings for masculinity are many. A soldier or warrior upholds his existence through acts of violence, and the main aspect of the chivalric knight was violence. Violence was used to control other people, both women and other men, and of course as the ultimate way for the knight to make a living. However, it is very important to remember that chivalric violence entails much more than simple aggression. It meant fair play, assisting an opponent with weapons, giving him time to remount a horse, accepting duels, etc.⁵ Chivalry was also much more than violence or military victory. It consisted of religious piety, virtue, loyalty, good manners and love for women. These conflicting pictures of masculinity as both violent and soft does not only confuse the modern reader, but it also had a negative on society's view of chivalry and ultimately, towards the end of the Middle Ages, influenced men of the aristocracy to abandon knighthood in favour for other careers.⁶

The main forum for chivalry was not the battlefield, as one might believe, but the tournament. The tournament was developed during the High Middle Ages, it was primarily meant for training of the knights' military practices and to enable the knights to make money.⁷ Although the social aspect of showing of the knight's abilities always played an important part in the tournament, it did not blossom into full bloom until the Late Middle Ages. During the tournament the knights' masculinity was put on display for everybody to see. Masculinity as violence was shown through jousting, as virtue through good behaviour and following codes of honour, and as love through winning the heart of a lady. The tournament was the place where the knight and the knightly masculinity was seen and exposed for the world.

3. Loyalty and Homosociality

When Count Roland sees all the peers dead, and Oliver whom he had loved so dearly, tenderness wells up

---

² *The Song of Roland*, in *Medieval Epics*, trans. W.S. Merwin, 1998, The Modern Library, New York, p. 130.

³ Mazo Karras, Ruth, *From Boys to Men. Formations of Masculinity in Late Medieval Europe*, 2003, University of Pennsylvania Press, Philadelphia, p.23.

⁴ Keen, Maurice, *Chivalry*, 1984, Yale University Press, New Haven, pp. 1-2.

⁵ Mazo Karras 2003, p. 38.

⁶ Mazo Karras 2003, p 66.

⁷ Bennett, Matthew, 'Military Masculinity in England and Northern France c.1050-c.1225' in Hadley, Dawn (ed.), *Masculinity in Medieval Europe*, 1999, Longman, London, pp. 78-79.

*in him and he begins to weep.*⁸

A young aristocratic boy was meant to be a knight from the day that he was born and he was therefore trained from a very early age. By being surrounded by his peers the boy trained in riding and hunting. Military virtues were believed to be inherited so the sons were expected to live up to their ancestors.⁹ Although women were not absent during the knight's childhood and adolescence, the boy was mostly surrounded by other men. This meant that strong bonds grew between the boys, which continued into their mature age.¹⁰

Loyalty as a knightly trait entails both loyalty towards a king or a lord and towards one's peers, but in the creation of masculinity it is the latter that is of greater interest. Because masculinity is generally seen as constructed in relation to other men, and not necessarily to women, relationships amongst men are of central interest.¹¹ This includes both the relationships to men of different and same social classes, race or religion. Homosociality is a term that is often used in critical men's studies. It entails the desire and practice to mostly socialize with people of the same sex. Homosociality is also very relevant to the Middle Ages and knighthood. Historians have been very interested in how knights related to each other and how their relationships developed¹². During the tournaments the knights' masculinities were put on display, not only for women, but also for other men to be jealous of and to admire.¹³ Many texts witness of the close bond that could form between men when they fought together in battle and in tournaments.¹⁴

Many have read homoeroticism into the texts. Words of affection are spoken between men that to the modern ear seem romantic and erotic. However, to speak of a medieval homosexual would be an anachronism, because the term was invented first in the 19th century when homosexuality became a pathological identity. Earlier sex between men was simply seen as non-reproductive and therefore not accepted. There is also nothing that proves that sexual attraction towards one sex had to exclude the other, as the modern view states.¹⁵ Scholars have examined the homoerotic texts to a great extent, but there is no consensus of their meaning. Marianne Ailes states that too much has been read in to these texts and that the friendships that existed between knights, though very intimate and emotional, were not sexual.¹⁶ The texts in question are mostly from the high Middle Ages, they are not so common during the later Middle Ages. Ruth Mazo Karras states that although their existed close relationships between men also in the later Middle Ages, the military context was so clear that it did not lead to the suspicion of sodomy. She also points out that the increased importance of love to the ladies might have overshadowed the importance of bonds to other men.¹⁷

---

8 *The Song of Roland*, p. 161.

9 Bennett, pp. 73-76.

10 Mazo Karras, 2003, p 30.

11 Connell, R.W., *Masculinities*, 1995, Polity, Cambridge.

12 Ailes, M.J., 'The Medieval Male Couple and the Language of Homosociality', 1999, in Hadley, Dawn (ed.), pp 214-237.

13 Mazo Karras 2003, p. 65.

14 Mazo Karras 2003, pp. 61-62.

15 Mazo Karras, Ruth, *Sexuality in Medieval Europe. Doing unto Others*, 2005, Routledge, New York, p 7.

16 Ailes, p. 214.

17 Mazo Karras 2003, p.63.

In the *Song of Roland*, Roland has a very warm relationship with the knight Oliver. Scholars have researched the relationship at great length, often interpreting it as homosexual. When reading the ballad my untrained eyes, however, could not see anything erotic. To me it is quite clear that the words of love are only a matter of rhetoric, because Roland speaks as affectionately of his sword as of Oliver.¹⁸

4. Love

As I have mentioned one of the most visible and in modern eyes the most memorable aspects of being a knight was the love between him and a lady. Romance novels loved the knight who had a complicated but intense relationship to the damsel in distress. But was this love just a theatrical form or did knights actually hope to find the love of their lives?

To woo a lady in front of the whole community was one of the greatest signs of masculinity. To compete in a joust was meant to bring the knight honour and respect but also the heart of a lady.¹⁹ But to attain real love was probably more a fantasy than a reality. As I mentioned earlier masculinity is foremost expressed and constructed in relation to other men, and although the ladies chose who they admired, the performance by the knights were essentially to get respect from other men. Winning admiration from the ladies meant that the knight also got attentions from other knights, and their attention meant more.²⁰

To woo the ladies at a tournament did not mean that the knight sought love and marriage from the women. The ladies could instead become a sort of patroness for the knights, giving him money and supporting his very expensive lifestyle.²¹ Marriage was very important, because the knights had to have sons for the lineage to continue, but marriage essentially happened outside of the chivalric world.²²

I have not included a quotation from the *Song of Roland* in this chapter, because there was not a suitable one. Roland's fiancée Aude appears only shortly and not in a romantic way.²³ Matthew Bennett states that this is very unusual for romance literature and it is probably the reason for the vast amount of attention given to the relationship between Roland and Oliver.²⁴

5. Vanity

*He has a good broad stride in the saddle, this brave knight. He is narrow in the hips, but big-ribbed, and his chest is deep and beautifully moulded, his shoulders are massive, his color is fair and his face proud. His curling hair white as a summer flower.*²⁵

To be knight also meant to look in a certain way. Appearance was of great importance to the knights to distinguish themselves from other social categories, but what the proper

---

18 *The Song of Roland*, pp. 164-165.

19 Mazo Karras 2003, p. 25.

20 Mazo Karras 2003, pp. 48-49.

21 Mazo Karras 2003, p. 55.

22 Mazo Karras 2003, p. 56.

23 *The Song of Roland*, pp. 204-205.

24 Bennett, p. 85.

25 *The Song of Roland*, p. 188.

appearance was varied from different times.

The knights' bodies were the main focus of the chivalric ideal. The knight had to be handsome, with a strong physique, pale skin, and proportioned face. From the 12th century onwards the knight's hair was supposed to be long and curly. However, lay sources have very different ideals for the knights' appearance from the Christian sources. The knights who served directly under the church, were supposed to dress modestly and avoid luxury and excess.²⁶

A lot of attention has been given to the knights' clothes. The aristocracy naturally wore more expensive clothes than other members of the community, and a knight had to have clothes of fine quality. With their riches the knights could afford to spend money, and their clothes were often seen as extravagant, an aspect of the knightly masculinity that the church did not approve of.²⁷

6. Piety

When they have got ready for the combat they make confession and receive absolution and a benediction, and hear mass and take the communion. Each of them make a large offering to his church.²⁸

Because the Church played a part of everything that happened during the Middle Ages, it also played a part in chivalry. The church felt the need to control the violence that chivalry produced and claimed knighthood by sending knights on crusades to the Holy Land. Rituals that were originally secular became Christian to please the church.²⁹

The knights recognized that they could unite knightly and Christian obligations and often used God justify acts of violence.³⁰ However, there are big differences between how the church viewed chivalry from romance literature. The church viewed for example chastity as a chivalric virtue, while there is sufficient proof from other sources that it was not of great importance for the lay knights.³¹ Knights and chivalry aroused a lot of criticism from different fractions of society and especially from the church. Bridget of Sweden reacted against the luxurious life of chivalry and proclaimed a more pious life for the knights.³²

7. Conclusion

The pivotal aspect of knighthood was to be honourable and have a good reputation. The traits that I have presented were all used in the quest for honour. To win the love of the ladies, to give money to the church, to be brave, loyal and well groomed and mannered, everything a knight did affected the way the world perceived him and his masculinity. To be dishonourable was to be unmanly, a trait that did not suit the knightly hero.

One of my goals with the essay was to examine if knightly masculinity changed over the course of the Middle Ages. What I found was that although there is not a drastic

---

26 Bennett, pp. 79-80.

27 Bennett, p. 80.

28 *The Song of Roland*, p. 209.

29 Mazo Karras 2003, pp. 41-43.

30 Mazo Karras 2003, p. 42.

31 Mazo Karras 2003, p. 43.

32 Sjöberg, Nina, *Hustru och man i Birgittas uppenbarelser*, 2003, Uppsala universitet, Uppsala, p 257.

difference between the High and Late Middle Ages there was a constant strengthening of the knightly ideal, while the role of the cavalry in the army decreased. Throughout the Middle Ages more and more emphasis was put on the social aspects of knighthood, such as courting women and good manners, that scholars have talked of a feminisation of knighthood.³³ While the military role of the knight was unquestioned during the High Middle Ages, the point of knighthood was under frequent scrutiny in the Late Middle Ages. Knighthood was becoming an idealized past with an uncertain future.

In my essay I have explored the knightly ideal and not the reality, but it does seem that the knights had a lot of pressure put on them. Although all ideals affect real life in some way, we can easily guess that all knights did not live up to the knightly ideal. In a law decree from the 13th century the king of England is very concerned with mass tournaments that often led to rape, slaughter and pillage of local villagers.³⁴ Even the romance literature accepts that a knight is not perfect, usually the hero at some point fails and has to again prove his masculinity and re-establish his reputation.

Kirjoittaja opiskelee yleistä historiaa Åbo Akdemissa neljättä vuotta; hän on kiinnostunut erityisesti 1500- ja 1600-lukujen sukupuolihistoriasta.

Bibliography

AILES, M.J., 'The Medieval Male Couple and the Language of Homosociality', 1999, in Hadley, Dawn (ed.), *Masculinity in Medieval Europe*, 1999, Longman, London.

BENNETT, Matthew, 'Military Masculinity in England and Northern France c.1050-c.1225' in Hadley, Dawn (ed.), *Masculinity in Medieval Europe*, 1999, Longman, London.

CONNELL, R.W., *Masculinities*, 1995, Polity, Cambridge.

KEEN, Maurice, *Chivalry*, 1984, Yale University Press, New Haven.

MAZO KARRAS, Ruth, *From Boys to Men. Formations of Masculinity in Late Medieval Europe*, 2003, University of Pennsylvania Press, Philadelphia.

MAZO KARRAS, Ruth, *Sexuality in Medieval Europe. Doing unto Others*, 2005, Routledge, New York.

SJÖBERG, Nina, *Hustru och man i Birgittas uppenbarelser*, 2003, Uppsala universitet, Uppsala.

Statuta Armorum, <http://www.fondham.edu/halsall/source/1260-arms.html>

The Song of Roland, in *Medieval Epics*, trans. W.S. Merwin, 1998, The Modern Library, New York.

---

33 Mazo Karras 2003, pp. 44-47.

34 *Statuta Armorum*, <http://www.fondham.edu/halsall/source/1260-arms.html>

Bokrecension: **Dominikanerna i Åbo sammanfattade**

C. J. Gardberg: *Veritas – Sanningen! Dominikanerna i Åbo under medeltiden*. Schildts: Helsingfors 2005. ISBN 951-50-1513-8. 83 s.

Den folkbildande delen av historievetenskapen såväl som aktiv efterfrågan kan väl ses som en andel av orsakerna i utgivandet av populära verk kring intressanta medeltidshistoriska spörsmål. Statsarkeolog C. J. Gardberg är en av de flitigaste och mest lästa forskarna, som fortsatt författarskapet och utgivandet av litteratur även efter pensioneringen från tjänsten. Kanske man då äntligen har tid att utvidga synvinklar på frågor, och forskning man kom i beröring vid i sitt arbete, men aldrig hann utveckla då? Eller så har man mer tid att skriva om specifika, intressanta frågor? Det är i varje fall viktigt att våra forskarlegender inte avslutar att delta i debatten, utan publicerar sina synvinklar för allmänheten och för den aktiva forskargemenskapen. Gardbergs bok om dominikanerna i Åbo kan ses som en lyckad popularisering av ett intressant ämne.

Det har ofta konstaterats att den enda mer omfattande monografin över Finlands kloster är över hundra år gammal (Leinbergs verk från år 1890), så det är mycket viktigt att även klostren uppmärksammas av våra forskare. Speciellt dominikanernas konvent i Åbo, som anses vara grundat omkring 1249 i Finland, har ofta länkats till frågorna om Finlands kristnande, biskopssätets förflyttningar och själva grundandet av Åbo – alla viktiga frågor i vår historieskrivning – varför man kan se att forskning inom området är synnerligen aktuellt. Även Gardberg inleder sin bok med en tillbakablick på diskussionen om Första korståget. Kan man se olika vinklar hos forskarna – särskilt arkeologer – då man diskuterar detta? Gardbergs bok ägnar därför förhållandevis mycket tid till att presentera synvinklar på biskopens residens (och därmed placeringen för konventet under första skedet) under tidig medeltid: Nosis, Korois, Åbo, och diskuterar saken för populärt bruk mycket välskrivet, även ur forskningshistorisk synvinkel.

Läsaren får även en god och sammanfattande inblick på tiggardordnarnas grundande i Europa och även en allmän synvinkel på deras etablering i Finland. Han ger oss en tydlig bild över att Finland kan ses som ett dominikanernas land – först på 1400-talet inleder franciskanerna sin verksamhet här: konventsgrundandena framläggs således i ett europeiskt och nordiskt perspektiv – kanske i professor Jarl Galléns anda. Därför är det motiverat att ”bara” halva boken är ägnad särskilt att skildra dominikanerna i Åbo – det är viktigt och allmänbildande att se dem även i det större perspektivet. En dylik synvinkel har ju även framförts av yngre forskare i viktiga verk, t.ex. av docenterna Maiju Lehmijoki-Gardner och Tuomas Heikkilä med flera. Av Gardberg får läsaren både uppgifter ur urkundskällor och resultat av arkeologiska undersökningar presenterade för sig i lättfattlig form. Fastän boken inte i sig har enormt mycket nytt att tillägga, är den alltså en viktig populär sammanfattning av såväl själva forskningsläget kring som vad forskningen hittills framställt gällande dominikanernas verksamhet i det finländska området. Här och där bekänner författaren även sina egna iakttagelser av själva de arkeologiska lämningarna som till mestadels legat under byggnader som uppfördes under byggboomen i början av 1900-talet. Boken avslutas stiltigt med en kortfattad summering av Sagan om dominikanernas återkomst från och med 1946 och det nyligen resta

monumentet på nuvarande försäkringsbolaget Veritas gård i Åbo.

Eva Ahl, Doktorand i historia vid Helsingfors universitet

Hänvisningar:

Heikkilä, Tuomas & Lehmijoki-Gardner, Maiju 2004: *Keskiajan kirkko. Uskonelämän muotoja läntisessä kristikunnassa. Tietolipas* 185. SKS: Helsinki.

Leinberg, K. G. 1890: *De finska klostrens historia. Skrifter utgivna af Svenska litteratursällskapet i Finland XIV*. Helsingfors.

TURISTIKSI LONTOON KESKIAIKAAN

Pia Tolvanen, Jyväskylän yliopisto

Lontoota ei voi kuvata keskiaikaiseksi kaupungiksi, jollaisia esimerkiksi monet Keski-Euroopan kaupungit yleensä ilmoittavat olevansa. Lontoo oli toki olemassa jo keskiajalla ja aiemminkin, mutta sen nykyinen kaupunkikuva on pääosin peräisin myöhemmiltä aikakausilta. Keskiajasta kiinnostuneen turistin on kuitenkin mahdollista löytää jäänteitä tuostakin ajanjaksosta, ja haluan tässä esitellä muutaman oman suosikkikohteeni, jotka voisivat kiinnostaa muitakin kaupunkiin matkustavia tämän lehden lukijoita. En käsittele kohteita tai niiden historiaa kovinkaan tarkasti, sillä nämä tiedot löytyvät muualtakin (ks. esim. lopun kirjasuosituksiset). Kohteet sijaitsevat keskiaikaisen Lontoon kaupungin eli Cityn alueella tai sen välittömässä läheisyydessä, ja ne ovat ilmaisia.

Cityn paikalla sijaitsi muureilla suojattu kaupunki jo roomalaisaikaan, mutta silloinen Londinium autioitui legioonien lähdettyään Britanniaa 400-luvun alussa. Vasta vuonna 886 anglosaksit perustivat kaupungin uudelleen roomalaismuurien sisäpuolelle nimellä Lundenburg, ja tästä eteenpäin, läpi keskiajan varsinainen Lontoo rajautui näihin muureihin. Kaupungin ulkopuolelle ja Thamesin etelärannalle kerääntyi lukuisia kirkollisia laitoksia rakennuksineen, ja kuninkaat rakensivat oman keskuksensa yläjuoksulle, Westminsteriin.

Nykyään City of London on vain yksi Lontoon kaupunginosista, vaikka sillä on tietty erityisasema mm. hallinnollisesti. City on merkittävä rahamaailman keskus pankkeineen ja vakuutusyhtiöineen, joten sen kadut täyttyvät arkipäivisin virallisesti pukeutuneista ihmisistä. Iltaisin ja viikonloppuisin alue on muutamaa turistia lukuun ottamatta lähes autio, joten Cityn nähtävyyksiin kannattaa tutustua arkisin virka-aikaan. Tosin jos ei halua käydä rakennuksissa sisällä, viikonloppuisin kaduilla on taatusti rauhallisempaa. Itse pidän kuitenkin enemmän kiireisestä arki-Citystä kuin sen lähes aavemaisesta viikonloppuversiosta.

Arkkitehtuurisesti City on erikoinen kokoelma rakennelmia roomalaisista jäänteistä moderneihin toimistorakennuksiin. Keskiaikainen rakennuskanta tuhoutui melko

perusteellisesti vuoden 1666 suuressa tulipalossa. Palosta selviytyneille rakennuksille tuhoa ovat myöhemmin aiheuttaneet eri sukupolvien uudistusten ja restaurointien lisäksi toisen maailmansodan pommitukset, joiden jäljiltä monia Cityn rakennuksia jouduttiin rakentamaan uudelleen. Viimeisimpänä vahinkoa tuottivat 1990-luvun alun IRA:n pommi-iskut, joiden tielle osui myös muutama keskiaikainen kirkko. Parhaiten keskiaikaisesta Lontoosta lienee säilynyt asemakaava, sillä uudet paloturvalliset kivitalot rakennettiin vanhoille tonteille.

London Wall Vanhaa kaupunginmuuria on vielä pätkittäin jäljellä, ja ehkä hienoin pala löytyy St. Alphage Gardenista (toisinaan St. Alfège Garden) modernilta Barbicanin alueelta. Barbicanin sokkeloissa on helppo eksyä, mutta tähän pieneen puutarhaan pitäisi löytää helposti kääntymällä London Wall -kadulta pohjoiseen Wood Streetille. Seuraava katu oikealle on St. Alphage Garden, ja muuri näkyy heti vasemmalla. Muurin oikeasta reunasta laskeutuvat portaat varsinaiseen puutarhaan, jossa olet siis keskiaikaisen Lontoon ulkopuolella. Muurin reitin voi halutessaan kulkea säilyneeltä osalta toiselle opastauluja seuraten (ks. esim. www.london-footprints.co.uk/wklondonwallroute.htm).

Muurin alin näkyvä osa on roomalaismuurin yläosaa, keskiosa on keskiaikainen korotus ja yläosan punatiili on Tudorien ajalta.

Guildhall Vain tämä 1400-luvun Great Hall on jäljellä keskiaikaisesta kiltatalosta, ja sekin on osittain rakennettu uudelleen niin suuren palon kuin toisen maailmansodankin jälkeen. Guildhall sijaitsee Guildhall Yardilla, jonne pääsee sekä Gresham Streetiltä King Streetin kohdalta että Basinghall Streetin puolelta. Sisälle Guildhalliin pääsee pihan vasemmalla reunalla olevan aulan kautta. Vastaanottovirkailija opastaa sinut eteenpäin, ellei salia ole suljettu jonkin tapahtuman vuoksi. Vastaanotosta voi myös tiedustella pääsyä kryptaan, jonne vaaditaan valvoja mukaan.

Vanha Guildhall on nykyään Cityn keskushallinnon modernien rakennusten ympäröimä.

Kuvan oikeassa reunassa näkyy toimistosiipi, jonka ovi on vastakkaisella seinällä.

St. Helen Bishopsgate on yksi harvoista muurin sisäpuolella sijainneista keskiaikaisista kirkoista, jotka välttyivät sekä suurelta palolta että saksalaisten pommeilta. Kirkko rakennettiin alun perin

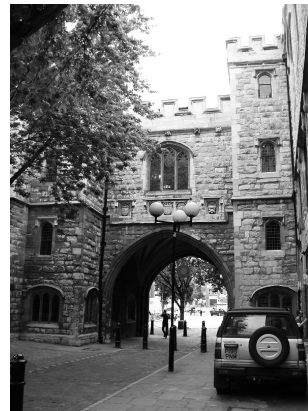
St. Bartholomew-the-Great on ehdoton suosikkini näkemistäni Lontoon kirkoista. Sen vanhimmat osat ovat 1100-luvulla rakennetusta augustinolaisluostarin kirkosta, jota laajennettiin ja rakennettiin osittain uudelleen keskiajan kuluessa. Kirkkoon päästäkseen on kuljettava West Smithfieldin ja Little Britainin risteyksessä sijaitsevan portin läpi pihalle, jonka paikalla oli uskonpuhdistukseen asti kirkon 1200-luvulla rakennettu päälaiiva. Nykyinen St. Bart muodostuukin lähinnä vanhasta kuorista ja 1300-luvun kappelista. Kirkon 1800-luvun länsijulkisivua ei tarvitse pelästyä, sillä sisältä kirkko on melko hyvin säilynyt keskiaikaisena.

St. John's Gate rakennettiin vuonna 1504 porttirakennukseksi 1100-luvulla perustettuun johanniittaluostariin. Portti sijaitsee St. John's Lanen päässä johtaen St. John's Squarelle, ja sen alakerrassa on melko vaatimaton museo johanniittojen, luostarin sekä nykyisen omistajan, St. John Ambulance -järjestön historiasta. Ylempiin kerroksiin pääsee vain muutaman kerran viikossa järjestettävillä opaskierroksilla, jotka periaatteessa ovat ilmaisia, mutta osallistujilta toivotaan, varsin painokkaasti, lahjoitusta. Kierroksella käydään myös luostarin kirkossa, jossa keskiaikaista on oikeastaan enää 1100-luvun krypta.

1200-luvun alussa, mutta kirkoille tyypilliseen tapaan siihen on kertynyt rakenteita eri aikakausilta. Keskiajalla St. Helen oli käytännössä kaksi eri kirkkoa, sillä seinä erotti etelälaiivan seurakuntakirkon ja pohjoislaiivan benediktiininunniin luostarikirkon toisistaan. Kirkko sijaitsee pienellä, toimistorakennusten ympäröimällä Great St. Helen's -aukiolla, jonne pääsee kääntymällä Bishopsgatelta rakennusten ali. Aukion toisesta päästä on kulku St. Mary Axelle. Pääovet ovat avoinna vain tilaisuuksien aikaan, mutta kirkossa voi vierailta pyytämällä sisäänpääsyä kirkon kyljessä sijaitsevasta toimistosta. Soita ovikelloa, ja toimistoväki johdattaa sinut kirkkoon.

Portin alaosa on 1200-luvun kirkkolaivan oviaukko, ja yläosan hirsirakennus on 1500-luvulta

Sisäänkäynti kuvassa oikealla, auton vieressä.

St. Etheldreda valmistui vuoden 1300 paikkeilla yksityiskappeliksi Elyn piispalle, jonka palatsi sijaitsi alueella. Kirkon löytääkseen on käännättävä Charterhouse Streetiltä Ely Placelle, joka on porteista huolimatta jalankulkijoille avoinna. St. Etheldreda lymyää talojen välissä kadun vasemmalla puolella. Kirkon vasemmalla puolella oleva ovi johtaa käytävään, jonka päässä portaat nousevat kirkkosaliin. Käytävän puolivälissä olevat portaat puolestaan laskeutuvat kryptaan, joka on noin puoli vuosisataa muuta kirkkoa vanhempi. Palatessasi Ely Placea takaisinpäin, voit kääntyä oikealle Ely Courtille. Tämä kapea kuja johtaa Ye Olde

Mitre -pubiin, jonka historiasta kerrotaan monia värikkäitä tarinoita.

Pieni, roomalaiskatolinen kirkko sijaitsee talorivistön keskellä, hieman kauempana tiestä.

Temple Church sijaitsee keskellä Templen rakennuskokonaisuutta, joka on saanut nimensä aluetta aikanaan hallinneilta temppeliherroilta. Vain 1100-luvulla rakennettu kirkko 1200-luvun jatko-osineen on enää jäljellä heidän rakennuksistaan, mutta Temple on muiltakin osiltaan tutustumisen arvoinen. Alueelle on useampia sisäänkäyntejä, mutta helpoin reitti kirkolle lienee Fleet Streetiltä Inner Temple Gaten läpi Inner Temple Lanelle. Kirkko näkyy melko pian vasemmalla, ja sisään pääsee aukion puoleisesta eteläovesta. Toisin kuin aiemmissa kohteissa, jotka ovat mukavan hiljaisia ja rauhallisia, täällä turisteja voi olla häiriöksi asti. Tästä saanemme kiittää Dan Brownin Da Vinci -koodia, sillä käydessäni kirkossa 1990-

luvun alussa paikalla oli lisäksi vain huoltomies korjaamassa lamppuja.

Turistit ovat erityisen kiinnostuneita temppeliherrojen hautamuistomerkeistä.

Huomattava osa Lontoon keskiaikaisista jäänteistä on luonnollisesti vain rakennelmien osia, kuten perustuksia tai seinäpaloja. St. Magnus the Martyr -kirkon pihalla on kaksi kivenmurikkaa, joiden sanotaan olevan peräisin keskiaikaisesta London Bridgestä. Vieressä on kivi myös sillan 1800-luvun seuraajasta. Kivissä itsessään ei ole paljon näkemistä, mutta niitä katsoessa seisoo paikalla, josta kulki seudun ainut silta Thamesin yli aina 1700-luvun puoliväliin asti. Sillan pienoismalli löytyy kirkosta, jonka nykyinen versio rakennettiin suuren palon jälkeen entisen paikalle. Kulku pihalle ja kirkkoon on Lower Thames Streetiltä Fish Street Hillin kohdalta.

Lontoon merkittävimmät keskiaikakohteet ovat epäilemättä Westminster Abbey ja Tower of London, jotka kalleudestaan ja ruuhkaisuudestaan huolimatta ovat kieltämättä

näkemisen arvoisia. Keskiäikaturistin onneksi kaupungissa on kuitenkin halvempaakin nähtävää. Kohteita löytyy paitsi Citystä ja muualta keskustasta myös Lontoota ympäröineistä vanhoista kylistä, jotka vuosisatojen kuluessa ovat sulautuneet suurkaupunkiin. Helpon metro- tai junamatkan päässä on esimerkiksi seurakuntakirkkoja, joissa keskiaikaiset piirteet ovat säilyneet keskustan kirkkoja paremmin. Varsinkin kauemmaksi lähdetessä kannattaa aukioloajat tarkastaa etukäteen internetistä ja ehkä vielä soittaakin, sillä kohteet saattavat olla auki vain muutamana päivänä kuukaudessa, eivätkä aina varmasti silloinkaan.

Eniten itseään kiinnostavat kohteet löytää ehkä parhaiten käymällä jo ennen matkaa läpi useita eri matkaoppaita, sillä samojen perusnähtävyyksien lisäksi niistä löytyy yleensä joitakin erikoisempiäkin kohteita. Varsinkin erilaisia kävelyreittejä neuvovat oppaat mainitsevat usein reitin varrelle osuvia pienempiäkin kohteita. Melko kattavan listauksen Lontoon kulttuurihistoriallisesti merkittävistä kohteista saa teoksesta *Lontoo ympäristöineen, Kulttuurimatkailijan opas* (toim. Marianne Mehling, Otava 1990). Toinen hyvä tietolähde, vaikkakaan ei läpiluettavaksi sopiva, on *The London Encyclopædia* (eds. Ben Weinreb & Christopher Hibbert, Macmillan 1983). Myös internetiä kannattaa hyödyntää niin kohteita etsittäessä kuin lisätietoja haettaessa.

Varsinkin tuntemattomampia kohteita etsivä turisti tarvitsee ehdottomasti hyvän kartan, sillä esimerkiksi Cityssä on runsaasti pieniä katuja, joita tavalliset turistikartat eivät näytä. Itse suosin kätevässä kirjamuodossa julkaistavaa A to Z -sarjaa, mutta vastaavanlaisia karttoja on toki muitakin. Viimeistään Lontoossa kannattaa siis poiketa kirjakauppaan vertailemaan. Koko Suur-Lontoon kattava karttakirja hyödyttänee kauemmaksi retkeileviä, mutta keskustassa pysyvälle riittänee kätevämmän kokoinen keskusta-alueen kirjanen.

Vielä lopuksi en malta olla mainitsematta kaupunginmuurin luoteiskulmassa sijaitsevaa Museum of Londonia, joka on erikoisnäyttelyitä lukuun ottamatta ilmainen. Tässä loistavassa, Lontoon historiaa esittelevässä museossa onnistut varmasti kuluttamaan liian paljon aikaa, vaikka keskiajan osuus onkin harmittavan suppea. Keskiajan Lontooseen tutustumisen voi aloittaa vaikka museon verkkosivuilta (www.museumoflondon.org.uk/English/Whats+on/Exhibitions/Permanent/medieval/).

Pia Tolvanen, jonka kokemukset Lontoosta perustuvat viikoittaisiin tutkimusretkiin au pair -vuonna 1990-luvun alussa sekä ankaraan, kuukauden kestäneeseen turistilointiin kahtena viime kesänä. Kaikki kuvat kirjoittajan ottamia kesällä 2005.

TULEVAA OHJELMAA:

Glossan toukokuun kuukausitapaaminen torstaina 11.5.

Valmistamme ja nautimme aterian keskiaikaisiin resepteihin pohjautuen. Tilaisuus järjestetään yliopiston tiloissa Helsingin keskustassa klo 16-20. Sitovat ilmoittautumiset 5.5. mennessä Satu Lidmanille lidman@iki.fi tai 050 5650782 (kerrothan sekä sähköpostiosoitteesi että puhelinnumerosi!). Mukaan mahtuu 15 nopeinta! Paikan päällä peritään n. 10 euron suuruinen osallistumismaksu. Tarkemmat tiedot 5.5. jälkeen sähköpostilla.

Kaikki ovat tervetulleita mukaan kokkaamaan ja syömään!

Syksyllä jatkuvasta toiminnastamme tiedotamme niin yhdistyksen kotisivuilla kuin seuraavassa lehden numerossa. Kuukausitapaamisemme jatkuvat teemalla "Monta tietä pyhimysten tutkimukseen".

PRELIMINARY PROGRAMME (SUBJECT TO ALTERATION):

Regional variations of matrimonial law and customs in Europe 1150-1650

Helsinki 3.-5.8.2006

Yleisluennot

Wednesday afternoon 2.8.2006

Professor Charles Donahue Jr. gives a guest lecture at the Faculty of Law on the comparative method in legal history research. Conference guests are welcome to attend the lecture.

Thursday morning 3.8.2006

Professor Monique Vleeschouwers-Van Melkebeek gives a guest lecture at the Faculty of Law on divorce a vinculo and diriment impediments in the medieval Southern Low Countries. Conference guests are welcome to attend the lecture.

Lisätietoja konferenssista: <http://users.utu.fi/anulah/regional/regional.htm>

VIII Symposium of Societas Celtologica Nordica 21.-23.9.2006

Suomen Keltologinen Seura järjestää Societas Celtologica Nordican VIII Symposiumin Tieteiden talolla Helsingissä 21.-23.9.2006. Symposiumin kutsuttuina puhujina toimivat Prof. Máire Herbert (University College Cork), Dr Jacqueline Borsje (Universiteit Utrecht), Dr John Carey (University College Cork) ja Prof. Veikko Anttonen (Turun yliopisto). Symposiumi on kansainvälinen ja sinne odotetaan noin 50 esitelmöitsijää Ruotsista, Norjasta, Venäjältä, Yhdysvalloista, Irlannista, Iso-Britanniasta, Saksasta, Ranskasta, Italiasta ja Itävallasta.

Konferenssin pääteemoina ovat kelttiläinen uskonto ja mytologia, mutta esitelmät edustavat laaja-alaisesti keltologian eri aloja, kuten keskiajan historian ja kirjallisuuden tutkimusta, kielitiedettä, arkeologiaa sekä folkloristiikkaa ja ulottuen ajallisesti esihistoriasta nykyaikaan.

Konferenssin järjestäjät etsivät kiinnostuneita henkilöitä avustamaan järjestelyissä. Helsingin yliopiston opiskelijoilla on mahdollisuus saada konferenssijärjestelyissä avustamisesta opintopisteitä Renvall-instituutin British and Irish studies -ohjelmassa. Kiinnostuneita pyydetään ottamaan yhteyttä symposiumin järjestelysihteriin Katja Ritariin Uskontotieteen laitokselle, puh. 191 23596 tai e-mail: katja.ritari@helsinki.fi.

Lisää tietoja symposiumista löytyy Suomen Keltologisen Seuran kotisivuilta osoitteesta www.sfks.org

Dies Medieuales Jyväskylässä 12.-14.10.2006

Dies Medieuales 2006 lähestyy, ja kolmikielistä ja kolmepäiväistä ohjelmaa päivitetään parasta aikaa. Metodeille omistetusta konferenssista näyttäisi tulevan anniltaan varsin monipuolinen. Konferenssissa ei perinteiseen tapaan peritä pääsymaksuja, mutta tilojen ja kahvituksen riittävyyden kaikkia osallistujia pyydetään täyttämään sähköinen ilmoittautumislomake 1.5. ja 30.8. välisenä aikana. Ilmoittautumislomake, täydentyvä ohjelma sekä konferenssipaiikka ja -kaupunkia koskevat tiedot ovat verkko-osoitteessa <http://www.cc.jyu.fi/mirator/dm2006.htm>.

Tervetuloa Jyväskylään!

Call For Papers avoinna:

17. – 19.8.2007 *De Amicitia* - Social Networks and Relationships, Passages from Antiquity to the Middle Ages III

<http://www.uta.fi/laitokset/historia/sivut/english/medieval.htm>

CFP ilmestynyt myös *Glossae*-lehden numerossa 1/2006.

Keskiaikafestivaalit Viipurin linnassa 28.-30.7.2006

Viipuri-keskus järjestää bussimatkan Viipuriin keskiaikafestivaaleille ritariturnajaisineen sekä käynnin Viipurin lähellä olevassa Svengardin keskiaikakylässä. Matkan hinta 250 €.

Lisätietoja matkasta Viipuri-keskuksesta

Viipuri-keskus ry, Käpylänkuja 1, 00610 Helsinki

puh. 09-2722430, fax 09-72881710 tai sähköpostilla: helsinki@viipurikeskus.fi

Katso myös www.viipurikeskus.fi ja <http://www.viipurikeskus.fi/keskiaika/index.html>

Punainen viiva?

Onko osoitetarrassasi punaväriä? Punainen väri on ystävällinen muistutuksemme jäsenmaksun kiireellisyydestä. Pyydämme muistutuksen saaneita maksamaan jäsenmaksuna viivyttämättä yhdistyksen tilille katkeamattoman jäsenyyden varmistamiseksi. Muistattehan käyttää viitenumeroa, joka löytyy osoitetarrasta.

Tilinumero:	Nordea 200118 – 182589
Maksukategoriat:	
Jäsenmaksu	10 e
Perustutkinto-opiskelijat	8 e
Perhemaksu	13 e

Sisältö:

Glossa-info	2
Päätoimittajan pöydältä	2
Puheenjohtajan tervehdys	3
Tieteessä tapahtuu	4
<i>Vesa-Matti Ovaska: Derek Fewsterin väitöskirjan esittely</i>	
Kansallisten muinaisuuskuvien terävä analyysi	4
Keskiaika keskellämme, viimeaikaisia uutisotsikoita	6
<i>Hanna Lindberg: Military Prowess and Knightly Gentleness. Knightly Masculinity during the High and Late Middle Ages</i>	10
<i>Eva Ahl: Bokrecension Dominikanerna i Åbo sammanfattade</i>	16
<i>Pia Tolvanen: Turistiksi Lontoon keskiaikaan</i>	17
Tulevaa ohjelmaa	22

Glossa r.y.
Tieteiden talo
Kirkkokatu 6
00170 Helsinki